

אמנות בתום האלף: רומנסק וגותיקה
Art after the Millennium: Romanesque and Gothic Art

0821-1312-01

תשע"ה
2 ש"ס

מסגרת הקורס: שיעור ליבה BA

שם המרצה: אסף פינקוס

טלפון: 077-2005128

דואר אלקטרוני: pinkusas@post.tau.ac.il

שעות קבלה: לפי תיאום מראש

תאור הקורס

לפי חזון יוחנן, בתום המילניום – שנת האלף – ישוחרר השטן מכלאו ותפתח המלחמה האחרונה בין כוחות האל והשאול. כיצד השפיעה תפיסה זו על האמנות? הקורס יבחן את התהוותה של האמנות המונומנטאלית של ימה"ב עם חלוף שנת האלף תוך התייחסות לשלוש חטיבות מרכזיות: האמנות האוטונית, הרומנסק, והגותיקה כמו כן, ייבחנו תהליכים מקבילים באמנות הביזנטית התיכונה. יצירות האמנות תנותחנה לאור שינויים פוליטיים ואינטלקטואליים בחברה של ימה"ב. אלו יהוו בסיס לדיון במושג ה"רנסנס" של ימה"ב, טעם התקופה, מיסטיקה ורציונליזם באמנות, חזיונות סוף העולם ויום הדין, מרכז ושוליים, פטרונות ועוד.

This course will scrutinize the formation of medieval monumental art during the Ottonian, Romanesque and Gothic periods. These will be examined in relation to the contemporaneous artistic activity in Byzantium and to the Classical tradition. In addition, the works of art will be interpreted in light of the intellectual and political changes that took place in medieval society. These axes will serve as a springboard for a discussion of the term "renaissance" in its medieval context, in regard to style, taste, mysticism and rationalism in art, apocalyptic visions and the Last Judgment, center and marginality, art patronage, and the like.

דרישות הקורס:

נוכחות בשיעורים, השתתפות פעילה בדיונים, קריאת ספרות המחקר (מאמרים שיידרשו במהלך הקורס), בחינה. מי שיעדר יותר משלושה מפגשים לא יעמוד בדרישות הקורס ולא יוכל לגשת לבחינה (ציון 240).

קריאת חובה: הברית החדשה (ארבע הבשורות והתגלות יוחנן), מאמרים ופרקים מתוך הרשימה שלמטה, כפי שיצוין במהלך השנה, כמו גם מאמרים שיועלו לאתר הקורס.

מרכיבי הציון הסופי: בחינה מסכמת.

בחינה:

חלקה הראשון של הבחינה (30%) יורכב מזיהוי היצירות הנלמדות. חלק זה יבדוק את בקיאות הסטודנטים בחומר הויזואלי. חלקה השני של הבחינה (70%) יהיה בחינת רב ברירה. השאלות יבדקו בקיאות ויישום החומר הנלמד, כמו גם שאלות המתייחסות ספציפית לבעיות תיאורטיות של התחום ולחומר הקריאה שנדרש.

נושאי השיעורים (נתון לשינויים):

1. רומנסק וגותיקה: היסטוריוגרפיה

Conrad Rudolph, "A Sense of Loss: An Overview of the Historiography of Romanesque and Gothic Art," in *A Companion to Medieval Art*, ed. Conrad Rudolph (Cornwall, 2006), 1-43.

Willibald Sauerländer, "Romanesque Art 2000: A Worn Out Notion?" in *Romanesque Art and Thought in the Twelfth Century*, ed. Colum Hourihane (Princeton, 2008), 40-56.

2. מאמנות קרולינגית לאוטונית

נגה-בנאי, גלית: "האמנות הקרולינגית," מתוך: ראשיתה של אירופה, בעריכת אורה לימור ויצחק חן (האוניברסיטה הפתוחה: תל אביב, 2003), 201-240.

Lawrence Nees, "The Problem of the Carolingian Renaissance in Modern Historical Literature" in *A Tainted Mantle. Hercules and the Classical Tradition at the Carolingian Court* (Philadelphia, 1991), 3-17.

Herber Kessler, *Spiritual Seeing. Picturing God's Invisibility in Medieval Art* (Philadelphia, 2000), 104-48.

איור ספרים אוטוני

Henry Mayr-Harting, *Ottonian Book Illumination: An Historical Study* (London, 1999), 1:157-202.

Eliza Garrison, "Henry II's *renovaito* in the Pericope Book and Regensburg Sacramentary," in Nigel 2003, 57-80.

3. אדריכלות אוטונית ורהיטי הכנסייה

William Tronzo, "The Hildesheim Doors: An Iconographic Source and its Implications," *Zeitschrift für Kunstgeschichte* XLVI (1983): 357-66.

Harvey Stahl, "Eve's Reach: A Note on Dramatic Elements in the Hildesheim Doors," in *Reading Medieval Images: The Art-Historian and the Object*, eds. Elizabeth Sears and Thelma K. Thomas (Ann Arbor, 2002), 162-75.

4. אמנות ביזנטית: האיקונה

Bissera V. Pencheva, "The Performative Icon" *The Art Bulletin* 88/4 (2006): 631-55. Belting 1994, 78-114.

5. אמנות ביזנטית: אדריכלות ופסיפסים

Nelson, Robert S.: "To Say and to See, Ekphrasis and Vision in Byzantium," in *Visuality Before and Beyond the Renaissance. Seeing as Others Saw* (Cambridge, 2000), 143-68.

Demus 1976, 3-42.

Thomas F. Mathews, "The Sequel to Nicaea II in Byzantine Church Decoration," *Perkins Journal* 41/3 (1988): 11-23.

6. אדריכלות רומנסקית

Hans Erich Kubach, *Romanesque Architecture* (New York, 1988), 79-126.

Roger A. Stalley, *Early Medieval Architecture* (Oxford, 1999), 138-39, 155-165, 168-182, 199-204.

המילניום: תחיית הפיסול המונומנטלי

Hearn 1981, Chapters 1&2; Focillon 1938, 1:62-99.

נורית כנען-קדר, תחייתו של הפיסול המונומנטלי באירופה: הפיסול הרומנסקי במאות ה-11 וה-12 (תל-אביב, 2002), 54-66, 102-120.

7. אסתטיקה רומנסקית

Meyer Schapiro, "On Aesthetic Attitude in Romanesque Art," in Meyer Schapiro, *Romanesque Art. Selected Papers* (New York, 1977; 1993), 1-27.

Michael Camille, "How New York Stole the Idea of Romanesque Art: Medieval, Modern and Postmodern in Meyer Schapiro," *Oxford Art Journal*, 17/1 (1994): 65-75.

Conrad Rudolph, "Bernard of Clairvaux's Apologia as a Description of Cluny, and the Controversy over Monastic Art," *Gesta* 27 (1988): 125-32.

אמנות ועליה לרגל

Thomas W. Lyman, "The Pilgrimage Roads Revisited," *Gesta* 8 (1969): 30-44.

W. Melzer, *The Pilgrim's Guide to Santiago de Compostela* (New York, 1993), 119-133.

8. השערים הגדולים: מאוסק

Willibald Sauerländer, "Romanesque Sculpture in its Architectural Context," in *The Romanesque Frieze and its Spectator*, ed. D. Kahn (London, 1992), 17-43.

Linda Seidel, "The Moissac Portico and the Rhetoric of Appropriation," *Studien zur Geschichte der europäischen Skulptur im 12./13. Jahrhundert*, ed. Herbert Beck and Kerstin Hengevoss-Dürkop (Frankfurt, 1994), 1:287-302, and II:136-46.

9. השערים הגדולים: אוטן וקונק

Don Denny, "The Last Judgment Tympanum at Autun. Its Sources and Meaning," *Speculum* 57 (1982): 533-547.

Beate Fricke, "Fallen Idols and Risen Saints: Western Attitudes towards the Worship of Images and the 'culture veterum deorum'," in *Negating the Image. Case Studies in Iconoclasm*, eds. Anne McClanan and Jeff Johnson (Aldershot, 2005), 67-95

10. מהי גותיקה?

Michael Camille, *Gothic Art, Glorious Visions* (New York, 1996), 27-70.

Stephen Murray, "Narrating Gothic: The Cathedral Plot," in *Gothic Art and Thought in the Later Medieval Period*, ed. Colum Hourihane (Princeton, 2011), 55-63.

Otto von Simson, *The Gothic Cathedral. Origins of Gothic Architecture and the Medieval Concept of Order* (New York, 1956), 3-61.

Frankl 2000: 67-101, 175-181.

11. אבן, זכוכית חלל: מס. דני לשרטר

Paula Gerson, "Suger as Iconographer," in *Abbot Suger and Saint-Denis*, ed. Paula Gerson (New York, 1986), 183-195.

Kemp 1997, 3-21.

Welch 1993, 3-18.

- Adolf Katzenellenbogen, *The Sculptural Programs of Chartres Cathedral* (New York, 1959), chapter 1.
- Whitney S. Stoddard, *Sculptors of the West Portals of Chartres Cathedral* (New York, 1987), 139-148.
- Laura Spitzer, "The Cult of the Virgin and gothic Sculpture: Evaluating Opposition in the Chartres West Façade Capital Frieze," *Gesta* XXXIII/2 (1994): 132-50. Sauerländer 1972, 10-20.
13. צפייה, פרשנות וספקולציה באמנות הגותית
- Camille, Michael. *Gothic Art: Glorious Visions* (New York, 2003), chapters 4-5.
- Assaf Pinkus, "Imaginative Responses to Gothic Sculpture: the Bamberg Rider," *Viator* 45, no. 1 (2014), 331-360.

ספרות כללית ואיקונוגרפיה:

- כנען-קדר, נורית: האמנות הנוצרית בימי הביניים: מושגי יסוד (תל-אביב, 1990).
- נרקיס, בצלאל: אמנות ימי הביניים: מבוא (ירושלים, 1969).
- Beckwith, John. *Early Medieval Art. Carolingian, Ottonian, Romanesque* (London, 1974).
- Green, Rosalie. *Studies in Ottonian, Romanesque, and Gothic Art* (London, 1994).
- Rudolf, Conrad, ed. *A Companion to Medieval Art: Romanesque and Gothic in Northern Europe* (Malden, 2006).

Carolingian and Ottonian Art

- נגה-בנאי, גלית: "האמנות הקרולינגית", מתוך: ראשיתה של אירופה, בעריכת אורה לימור ויצחק חן (האוניברסיטה הפתוחה: תל אביב, 2003), 201-240.
- Conant, Konstantin. *Carolingian and Romanesque Architecture: 800-1200* (Harmondsworth, 1973).
- Dodwell, Charles Reginald. *The Pictorial Arts of the West 800-1200* (London, 1993).
- Lasko, Peter. *Ars Sacra, 800-1200* (New Haven, 1994).
- Mayer-Harting, Henry. *Ottonian Book-Illumination*, (Stuttgart, 1991).
- Mütherich, Florentine. *Carolingian Painting* (New York, 1976).
- Schutz, Herbert. *The Carolingians in Central Europe, their History, Arts, and Architecture: A Cultural History of Central Europe, 750-900* (Leiden, 2004).

Byzantine Art

- Belting, Hans. *Likeness and Presence. A History of the Image before the Era of Art*, trans. Edmund Jephcott (Chicago, 1994).
- Demus, Otto. *Byzantine Mosaic Decoration. Aspects of Monumental Art in Byzantium* (New Rochelle, 1976).
- Diez, Ernst, and Otto Demus. *Byzantine Mosaics in Greece. Hosios Lucas and Daphni* (Cambridge, 1931).
- Grabar, Andre. *Byzantine Painting. Historical and Critical Study*, trans. Stuart Gilbert (London, 1997).
- Lowden, John. *Early Christian and Byzantine Art* (London, 1997).
- Mango, Cyril. *The Art of the Byzantine Empire, 312-1453* (Toronto, 1986).

Romanesque Art

כנען-קדר, נורית: האמנות הגותית : מקתדרלה לעיר (תל-אביב, 1995).
----- תחייתו של הפיסול המונומנטלי באירופה : הפיסול הרומנסקי במאות ה-11 וה-12 (תל-אביב, 2002).

- Dale, Thomas, A.E. and John Mitchell, eds. *Shaping Sacred Space and Institutional Identity in Romanesque mural Painting: Essays in Honor of Otto Demus* (London, 2004).
- Demus, Otto. *Romanesque Mural Painting* (London 1970).
- Focillon, Henry. *The Art of the West in the Middle Ages* (London 1963).
- Hearn, Millard Fillmore. *Romanesque Sculpture. The Revival of Monumental Stone Sculpture in the Eleventh and Twelfth Centuries* (New York, 1981).
- Hourihane, Colum. *Romanesque Art and Thought in the Twelfth Century. Essays in Honor of Walter* (Princeton, 2008).
- Kahn, Debra. *Romanesque Frieze and its Spectator* (Oxford, 1992).
- Kendall, Calvin Benjamin. *The Allegory of the Church. Romanesque Portals and their Verse Inscriptions* (Toronto, 1998).
- Mâle, Emile. *Religious Art in France. The twelfth Century: A Study of the Origins of Medieval Iconography*, trans, Marthiel Mathews (Princeton, 1978; 1922).
- Nichols, Stephen G. *Romanesque Signs. Early Medieval Narrative and Iconography* (New Haven, 1983).
- Rudolf, Conrad. *The "Things of Greater Importance." Bernard of Clairvaux's Apologia and the Medieval Attitude Toward Art* (Philadelphia, 1997).
- Schapiro, Meyer. *Romanesque Art. Selected Paper* (New York, 1997).
- Stoddard, Whitney S. *Art and Architecture in Medieval France* (New York, 1972).
- Zarnecki, George. *Romanesque Art and Architecture* (London, 1971).

Gothic Art

- Camille, Michael. *Gothic Art: Glorious Visions* (New York, 2003).
- *The Gothic Idol. Ideology and Image-Making in Medieval Art* (Cambridge, 1991).
- Erlande-Brandenburg, Alain. *Gothic Art*, trans. Mark Paris (New York, 1989).
- Frankl, Paul. *Gothic Art* (Harmondsworth, 1972).
- Katzenellenbogen, Adolf. *The Sculptural Programs of Chartres Cathedral* (New York, 1964).
- Kemp, Wolfgang. *The Narratives of Gothic Stained Glass*, transl. Caroline Dobson Saltzwedel (Cambridge, 1997).
- Mâle, Emile. *The Gothic Image. Religious Art in France of the Thirteenth Century* (New York, 1972; Paris, 1913).
- Martindale, Andrew. *Gothic Art* (London, 1967).
- Nussbaum, Norbert. *German Gothic Church Architecture* (Yale, 2000).
- Panofsky, Erwin. *Gothic Art and Scholasticism* (New York, 1976).
- Sauerländer, Willibald. *Gothic Sculpture in France, 1140-1270* (London, 1972).
- Simson, Otto von. *The Gothic Cathedral* (New York, 1962).
- Williamson, Paul. *Gothic Sculpture 1140-1300* (Yale, 1995).